

VARIA

RYSZARD SKAWIŃSKI

SIEĆ PARAFIALNA W DIECEZJI ELCKIEJ

Diecezja ełcka w roku 2017 obchodzi jubileusz dwudziestopięciolecia. Z tej okazji warto przyrzeć się tak istotnej strukturze, jak sieć parafialna diecezji. W zasadzie budowa tej sieci została zakończona w pierwszych dwudziestu latach funkcjonowania diecezji; w 2012 r. ukazał się bardzo obszerny *Schematyzm diecezji ełckiej 2012*¹, zawierający podstawowe informacje o każdej ówczesnej parafii. Warto usystematyzować zgromadzone tam dane.

Parafia to w Kościele katolickim jednostka terytorialna podległa księdzu, w innych kościołach chrześcijańskich pastrowi. Nazwa wywodzi się od greckiego słowa „paroikia” oznaczającego „zatrzymanie się”, „pobyt czasowy”. W pierwotnym kościele parafią nazywano zgromadzenie wszystkich chrześcijan danego miasta pod przewodnictwem biskupa, który wypełniał wobec nich zadania podobne do zadań współczesnego proboszcza. Parafie w dzisiejszym rozumieniu powstały po rozpowszechnieniu się chrześcijaństwa na terenach wiejskich – stały się nimi jednostki terytorialne skupiające chrześcijan pod kierownictwem kapłana, podległych biskupowi z najbliższego miasta. System parafialny został wypracowany w Europie pomiędzy wiekiem VIII i XII, a zreorganizował go sobór trydencki, aby parafie lepiej służyły wiernym².

Sieć parafialna w nowo utworzonej diecezji ełckiej powstała z połączenia dwóch różnych systemów i dwóch różnych tradycji. W części warmińskiej trudno byłoby nawiązywać do czasów sprzed reformacji; w 1838 r. na Mazurach istniało 19 parafii, spośród nich 8 znalazło się w granicach diecezji ełckiej. Pozostałych 95 parafii powołano po roku 1945. Przeciętna parafia w tej części diecezji zajmowała obszar 71,16 km², liczyła 2421 katolików, na jednego kapłana pracującego w duszpasterstwie przypadało 1820 wiernych, a odległość do kościoła parafialnego wynosiła średnio ok. 9 km³. Część łomżyńska diecezji ełckiej rozwijała się od

RYSZARD SKAWIŃSKI, dr pedagogiki, konsultant Miejskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Elku; e-mail: ryszardskawinski@wp.pl

¹ *Schematyzm diecezji ełckiej 2012. Stan z 15 września 2012 w roku Jubileuszu XX-lecia istnienia Diecezji Ełckiej*, pod red. A. Skowrońskiego i in., Ełk 2012, ss. 828.

² *Parafia*, w: *Britannica*, ed. polska, t. XXXI, Poznań 2002, s. 133; por. M. Sitarz, *Parafia*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 14, Lublin 1985, kol. 1324–1326.

³ B. Kumor, *Geografia historyczna dzisiejszej diecezji ełckiej*, w: *Przeszłość natchnieniem dla teraźniejszości. Symposium historyczne i świętowojeckowe. Ełk, 20–22 kwietnia 1994*, pod red. K. Brzostka, T. Ratajczaka, M. Salamona i in., Ełk 1996, s. 35.

XV w., ale z różną intensywnością w różnych okresach: przed rokiem 1500 powstała jedna parafia (Rajgród wzmiankowany w 1483 r.), przed rokiem 1600 było ich siedem. W okresie I Rzeczypospolitej w tej części diecezji wileńskiej powstało 21 parafii, w okresie diecezji węgierskiej utworzono jedną parafię, w diecezji sejneńskiej – 10 i w okresie 1925–1992 (diecezja łomżyńska) – 9 parafii. Biskup Wojciech Ziemia w ciągu dwóch lat powołał kolejnych 10 parafii⁴. Ks. prof. Bolesław Kumor konkluduje, że parafie w diecezji ełckiej są zbyt rozległe obszarowo (w 1990 r. na parafię przypadało 86,12 km², 4541 katolików, a średnia odległość do kościoła parafialnego sięgała 10,7 km). W 1994 r. obszar parafii przekraczał 71 km², przeciętna liczba katolików w części warmińskiej wynosiła 2421, zaś w części łomżyńskiej 3598, a odległość do kościoła parafialnego sięgała 9 km. W tym czasie w diecezji krakowskiej obszar parafii zajmował 16,22 km², a w diecezji katowickiej 8,51 km²; odległości do kościoła parafialnego wynosiły odpowiednio: 2,03 oraz 1,01 km⁵.

W dokumentach I Synodu Diecezji Ełckiej parafia, wskazywana jako „podstawowa jednostka organizacyjna i duszpasterska diecezji”, jest definiowana jako „wspólnota Ludu Bożego, w której realizuje się posłannictwo Kościoła powszechnego, a zwłaszcza Kościoła lokalnego”⁶. Mając na uwadze skuteczniejsze oddziaływanie duszpasterskie, synod sformułował pewne wytyczne odnośnie do funkcjonowania parafii:

„1. Należy dokonywać podziały większych parafii i zmniejszać odległość wiernych do kościoła poprzez budowę nowych świątyń.

2. Wielkość parafii powinna umożliwiać realizację zasady: »znam owce moje, a one mnie znają«.

3. Liczba mieszkańców w parafii nie powinna przekraczać 8 tysięcy.

4. Odległość do kościoła w parafiach wiejskich nie powinna przekraczać 5 km.

5. Powoływanie nowych parafii powinno odbywać się wg ustalonej przez synod procedury zakładającej uspołecznienie tego procesu.

6. Parafie powinny posiadać oprócz kościoła i plebanii oświetlone, ogrzane, zabezpieczone pod względem sanitarnym i przeciwpożarowym pomieszczenia na spotkania duszpasterskie, liturgiczne, próby chóru i zespołów młodzieżowych itp.

7. Wykazując szacunek dla tradycyjnych form duszpasterstwa masowego kapłani powinni rozwijać we wspólnotach parafialnych duszpasterstwo grupowe, stanowe i specjalistyczne, w tym zwłaszcza duszpasterstwo małżeństw i rodzin; w parafiach należy organizować grupy apostołskie w poszczególnych zawodach, stosownie do specyfiki parafii”⁷.

W *Schematyzmie diecezji ełckiej 2012* zawarto alfabetyczny wykaz – według nazw miejscowości – wszystkich parafii diecezji. Układ informacji o każdej parafii jest następujący: nazwa i adres parafii, dwie fotografie: zdjęcie świątyni parafialnej z zewnątrz oraz zdjęcie jej wnętrza, nota historyczna (okoliczności

⁴ Tamże, s. 36–37.

⁵ Tamże, s. 37.

⁶ *I Synod Diecezji Ełckiej*, s. 46 (p. 198 i 199).

⁷ Tamże, s. 46–47.

powstania parafii, jej dzieje oraz opis świątyni), terytorium parafii, harmonogram Mszy św., informacje o terminie odpustu, o księgach parafialnych, działających w parafii grupach wiernych, cmentarzu parafialnym, plebanii, proboszczu, wikariuszach, poprzednich proboszczach, pochodzących z parafii osobach konsekrowanych, ewentualnych kaplicach lub kościołach filialnych oraz funkcjonujących na terenie parafii przedszkolach, szkołach, uczelniach oraz innych placówkach oświatowych⁸.

Wydaje się, że przy charakterystyce parafii najłatwiej posługiwać się kategorią położenia w zestawieniu „wieś” i „miasto” – jest czytelna oraz jednoznaczna. Spośród 151 parafii diecezji elckiej w 2012 r. przeważały parafie wiejskie. Było ich 95 (63%), ale mieszkało w nich 160 730 osób, czyli 35,8% populacji diecezji elckiej. Przeciętna liczba mieszkańców w parafii wiejskiej w roku 2012 wynosiła ok. 1700⁹.

Tabela 1. Parafie wiejskie w diecezji elckiej (2012)

L.p.	Patron (wezwanie) parafii	Miejscowość	Liczba mieszkańców
1	2	3	4
1.	MB Różańcowej	Bajtkowo	982
2.	św. Jakuba Apostoła	Bakałarzewo	3 520
3.	św. Antoniego Padewskiego	Banie Mazurskie	2 500
4.	NMP Matki Kościoła	Baranowo	1 420
5.	Podwyższenia Krzyża Świętego	Bargłów Kościelny	4 320
6.	MB Częstochowskiej	Becejły	1 904
7.	Wniebowzięcia NMP	Berzniki	1 470
8.	św. Faustyny Kowalskiej (samodz. ośr. duszp.)	Białobrzegi	970
9.	MB Nieustającej Pomocy	Borzymy	1 078
10.	Trójcy Przenajświętszej	Budry	2 050
11.	św. Jadwigi Królowej	Bystry	1 500
12.	św. Brata Alberta	Chelchy	1 228
13.	MB Częstochowskiej	Cichy	2 350
14.	MB Królowej Świata	Cimochy	860
15.	MB Częstochowskiej	Drygały	2 815
16.	św. Andrzeja Boboli	Dubeninki	2 050
17.	Wniebowzięcia NMP	Filipów	4 180
18.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Gawrych Ruda	983
19.	św. Antoniego Padewskiego	Gąski	1 667
20.	św. Anny	Giby	1 021

⁸ *Schematyzm diecezji elckiej 2012*, s. 166–602.

⁹ Por. W. Guzewicz, *Rozwój organizacyjny diecezji elckiej w latach 1992–2012*, w: *Dwudziestolecie archidiecezji i metropolii warmińskiej. Wierność tradycji – służba współczesności*, pod red. A. Kopiczki, Olsztyn 2012, s. 185–200.

cd. tabeli 1

1	2	3	4
21.	św. Antoniego Padewskiego	Górne	1 200
22.	MB Częstochowskiej	Grabnik	1 000
23.	MB Różańcowej	Grabowo	2 200
24.	św. Mateusza Apostoła	Jaminy	1 217
25.	Zwiastowania NMP	Janówka	2 780
26.	Najświętszego Serca Pana Jezusa	Jeleniewo	2 084
27.	św. Apostołów Piotra i Pawła	Jeże	1 050
28.	św. Apostołów Piotra i Pawła	Judziki	806
29.	Ducha Świętego	Kaletnik	1 671
30.	Wniebowzięcia NMP	Kalinowo	2 100
31.	św. Jana Kantego	Kamionki	508
32.	Świętej Rodziny	Karolin	1 236
33.	MB Wspomożenia Wiernych	Klusy	1 400
34.	MB Gietrzwałdzkiej	Kociołek Szlachecki	1 400
35.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Kolnica	674
36.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Kosewo	620
37.	św. Jana Chrzcziciela	Kowale Oleckie	3 006
38.	Przemienienia Pańskiego	Krasnopol	1 740
39.	Zwiastowania NMP	Krasnybór	1 657
40.	Wniebowzięcia NMP	Kruklanki	3 600
41.	św. Antoniego Padewskiego	Kumielsk	1 450
42.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Kuty	1 450
43.	św. Marii Magdaleny	Mikaszówka	950
44.	Wniebowzięcia NMP	Miłki	2 650
45.	MB Anielskiej	Monkinie	706
46.	św. Józefa Robotnika	Nowa Wieś Elcka	2 140
47.	Niepokalanego Serca NMP	Okartowo	1300
48.	Podwyższenia Krzyża Świętego	Olszewo	1 400
49.	św. Kazimierza Królewicza	Orłowo	970
50.	Trójcy Przenajświętszej	Pawłówka	973
51.	MB Królowej Polski	Pisanica	1 920
52.	św. Stanisława Kostki	Pozezdrze	2 400
53.	św. Andrzeja Apostoła	Prawdźiska	482
54.	św. Antoniego Padewskiego	Prostki	3 893
55.	MB Częstochowskiej	Pruska	1 322
56.	Narodzenia NMP	Przerośl	1 920
57.	Wniebowzięcia NMP	Puńsk	4 000
58.	Trójcy Przenajświętszej	Raczki	4 790

cd. tabeli 1

1	2	3	4
59.	Chrystusa Króla	Radzieje	1 260
60.	św. Józefa Oblubieńca NMP	Regielnica	570
61.	św. Szczepana	Rożyńsk Wielki	800
62.	MB Królowej Polski	Rutka Tartak	1 260
63.	św. Wojciecha BM	Rydzewo	1 000
64.	św. Andrzeja Boboli	Rydzewo	1 380
65.	Przemienienia Pańskiego	Rygałówka	1 580
66.	Chrystusa Króla	Skarżyn	750
67.	św. Izydora Oracza	Smolany	541
68.	św. Anny	Smolniki	940
69.	Trójcy Przenajświętszej	Stare Juchy	2 500
70.	Opatrzności Bożej	Sterławki Wielkie	1 322
71.	MB Królowej Polski	Straduny	1 850
72.	MB Szkaplerznej	Studzieniczna	1 560
73.	MB Różańcowej	Szarejki	1 000
74.	św. Stanisława BM	Szczecinki	792
75.	św. Józefa Oblubieńca	Szczepki	1 890
76.	św. Jakuba Apostoła	Sztabin	2 191
77.	Wniebowzięcia NMP	Szymonka	1 364
78.	MB Szkaplerznej	Świątajno	2 470
79.	MB Częstochowskiej	Turośl	1 537
80.	Podwyższenia Krzyża Świętego	Ukta	2 380
81.	św. Apostołów Piotra i Pawła	Uzranki	547
82.	św. Józefa	Węgielsztyn	1 780
83.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Wiertel	582
84.	Narodzenia NMP	Wieliczki	2 328
85.	Niepokalanego Poczęcia NMP	Wigry	1 810
86.	św. Rafała Kalinowskiego	Wilkasy	1 712
87.	MB Gromnicznej	Wiśniowo Elckie	1 854
88.	św. Teresy	Wizajny	2 362
89.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Woźnice	865
90.	Chrystusa Zbawiciela	Wydminy	5 170
91.	MB Gietrzwałdzkiej	Zelki	1 250
92.	Narodzenia NMP	Żabin	1 150
93.	Narodzenia NMP	Żarnowo	850
94.	MB Częstochowskiej	Żyliny	750
95.	św. Michała Archanioła	Żytkiejmy	1 250
Razem			160 730

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: AKD AD, Dekanaty: Spisy i listy parafii za rok 2012; *Schematyzm diecezji elckiej 2012.*

Parafie miejskich, czyli takich, których siedziba ma adres w mieście (niekiedy w ich skład wchodzi pobliskie wsie) było w 2012 r. 56 (ok. 37%). Mieszkało w nich 288 207 osób, tj. ok. 64% całej populacji diecezji. Przeciętnie parafię miejską zamieszkiwało ok. 5146 osób, liczba ludności w tych parafiach zawierała się w przedziale od 970 do 12 tys.

Tabela 2. Parafie miejskie w diecezji elckiej (2012)

L.p.	Patron (wezwanie) parafii	Miejscowość	Liczba mieszkańców
1	2	3	4
1.	św. Jana Chrzciciela	Augustów	5 860
2.	MB Częstochowskiej	Augustów	6 053
3.	Miłosierdzia Bożego	Augustów	1 687
4.	Najświętszego Serca Jezusowego	Augustów	10 846
5.	Świętej Rodziny	Augustów	5 000
6.	św. Andrzeja Boboli	Biała Piska	6 300
7.	Chrystusa Sługi	Elk	6 538
8.	Ducha Świętego	Elk	8 000
9.	św. Jana Apostoła i Ewangelisty	Elk	5 200
10.	bł. Jana Pawła II	Elk	2 648
11.	bł. Karoliny Kózkówny	Elk	970
12.	NMP Królowej Apostołów	Elk	5 900
13.	Najświętszego Serca Jezusowego	Elk	9 100
14.	Opatrzności Bożej	Elk	2 925
15.	św. Rafała Kalinowskiego	Elk	6 821
16.	św. Tomasza Apostoła	Elk	1 800
17.	św. Wojciecha BM	Elk	5 600
18.	św. Anny	Giżycko	6 500
19.	św. Brunona	Giżycko	6 800
20.	Ducha Świętego Pocieszyciela	Giżycko	6 132
21.	św. Kazimierza Królewicza	Giżycko	7 900
22.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Giżycko	2 709
23.	św. Józefa Robotnika	Goldap	1 980
24.	św. Leona i Bonifacego	Goldap	4 200
25.	NMP Matki Kościoła	Goldap	9 000
26.	MB Anielskiej	Lipsk	4 500
27.	MB Różańcowej	Mikołajki	2 200
28.	św. Mikołaja	Mikołajki	2 400
29.	NMP Królowej Polski	Olecko	10 000
30.	Podwyższenia Krzyża Świętego	Olecko	4 100
31.	Wniebowzięcia NMP	Olecko	1 090
32.	Świętej Rodziny	Olecko	3 035
33.	MB Szkaplerznej	Orzysz	5 030
34.	Najświętszego Serca Pana Jezusa	Orzysz	1 403

cd. tabeli 2

1	2	3	4
35.	św. Jana Chrzciciela	Pisz	5 000
36.	św. Józefa Oblubieńca NMP	Pisz	4 500
37.	MB Miłosierdzia Ostrobramskiej	Pisz	7 892
38.	Najświętszego Serca Pana Jezusa	Pisz	2 512
39.	Narodzenia NMP	Rajgród	5 040
40.	MB Miłosierdzia Ostrobramskiej	Ruciane-Nida	2 200
41.	Trójcy Świętej	Ruciane-Nida	4 500
42.	Niepokalanego Poczęcia NMP	Ryn	4 983
43.	Nawiedzenia NMP	Sejny	7 500
44.	św. Aleksandra	Suwałki	12 000
45.	bł. Anieli Sielawy	Suwałki	2 100
46.	św. Apostołów Piotra i Pawła	Suwałki	6 600
47.	Bożego Ciała	Suwałki	6 000
48.	Chrystusa Króla	Suwałki	7 350
49.	św. Brata Alberta	Suwałki	2 700
50.	św. Kazimierza Królewicza	Suwałki	6 850
51.	MB Miłosierdzia	Suwałki	10 500
52.	Najświętszego Serca Pana Jezusa	Suwałki	3 866
53.	św. Wojciecha BM	Suwałki	2 855
54.	Dobrego Pasterza	Węgorzewo	2 230
55.	MB Fatimskiej	Węgorzewo	4 072
56.	św. Apostołów Piotra i Pawła	Węgorzewo	6 730
Razem			288 207

Źródło: jak w tabeli nr 1.

Inną dość czytelną kategorią jest liczba mieszkańców w parafii. W tej dziedzinie zauważa się silne różnicowanie parafii – najludniejsza w 2012 r. parafia była ponaddwudziestokrotnie większa od najmniejszej. Pojawia się kwestia kryteriów klasyfikacji. Należałoby rozpocząć od wyznaczenia średnich. W Polsce 2012 r. mieszkało ok. 38 mln ludzi, a w strukturze Kościoła katolickiego funkcjonowało dla ich potrzeb ponad 10 tys. parafii. Przeciętna polska parafia w 2012 r. liczyła zatem ok. 3750 mieszkańców¹⁰. Według schematyzmu w diecezji elckiej funkcjonowało w roku 2012 – 151 parafii skupiających 448 937 mieszkańców; przeciętna parafia liczyła zatem ok. 3 tys. mieszkańców¹¹. Można by rozciągnąć ową kategorię przeciętności o tysiąc mieszkańców w obie strony w stosunku do średniej krajowej; obejmowałyby ona wtedy parafie w przedziale od 2500 do 4500 mieszkańców. W związku z tymi liczbami można

¹⁰ W 2012 r. liczba parafii katolickich w Polsce obrządku łacińskiego wynosiła 10 150 oraz 135 obrządku greckokatolickiego (wg danych GUS, <<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoleczna-wolontariat/gospodarka-spoleczna-trzeci-sektor/spoleczny-potencjal-parafii-dzialalnosc-przyparafialnych-organizacji-kosciola-katolickiego-w-polsce-w-2012-r-,8,1.html>>, dostęp: 17.05.2015.

¹¹ Zob. *Schematyzm diecezji elckiej 2012*, s. 80–81.

stworzyć kolejne kategorie parafii: „bardzo małych” (do 1 tys. mieszkańców), małych (w przedziale od 1 tys. do 2,5 tys.), „dużych” (od 4,5 tys. do 8 tys.) oraz bardzo dużych (powyżej 8 tys.). Liczba 8 tys. pochodzi z dokumentów I Synodu Diecezjalnego – stanowi ona pożądaną górną liczbę mieszkańców w parafii. Zgodnie z założeniami przyjętymi w tych dokumentach kilka parafii miejskich z populacją ponadśmiotysięczną można by podzielić na mniejsze jednostki.

Tabela 3. Parafie diecezji elckiej bardzo małe – do 1 tys. mieszkańców (2012)

L.p.	Tytuł (wezwanie) parafii	Miejscowość	Liczba mieszkańców
1.	św. Andrzeja Apostoła	Prawdźiska	482
2.	św. Jana Kantego	Kamionki	508
3.	św. Izydora Oracza	Smolany	541
4.	św. Apostołów Piotra i Pawła	Uźranki	547
5.	św. Józefa Oblubieńca NMP	Regielnica	570
6.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Wiartel	582
7.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Kosewo	620
8.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Kolnica	674
9.	MB Anielskiej	Monkinie	706
10.	Chrystusa Króla	Skarżyn	750
11.	MB Częstochowskiej	Żyliny	750
12.	św. Stanisława BM	Szczecinki	792
13.	św. Szczepana	Rożyńsk Wielki	800
14.	św. Apostołów Piotra i Pawła	Judziki	806
15.	Narodzenia NMP	Żarnowo	850
16.	MB Królowej Świata	Cimochy	860
17.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Woźnice	865
18.	św. Anny	Smolniki	940
19.	św. Marii Magdaleny	Mikaszówka	950
20.	św. Faustyny Kowalskiej (samodz. ośr. duszp.)	Białobrzegi	970
21.	bl. Karoliny Kózkówny*	Elk	970
22.	św. Kazimierza Królewicza	Orłowo	970
23.	Trójcy Przenajświętszej	Pawłówka	973
24.	MB Różańcowej	Bajtkowo	982
25.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Gawrych Ruda	983
26.	MB Częstochowskiej	Grabnik	1 000
27.	św. Wojciecha BM	Rydzewo	1 000
28.	MB Różańcowej	Szarejki	1 000
Razem			22 441

* pogrubiona – parafia miejska

Źródło: jak w tabeli nr 1.

W 2012 r. bardzo małych parafii było w diecezji elckiej 28; umowność tej kategorii ukazuje fakt, że najmniejsza w tej grupie parafia w Prawdżiskach liczyła dwa razy mniej mieszkańców niż obie największe – w Rydzewie i Szarejkach. Zwraca uwagę to, że w grupie parafii najmniejszych tylko jedna umiejscowiona została w mieście, w Elku (pozycja w tabeli pogrubiona). Specyfika jej polega na tym, że od reszty miasta parafię oddziela jezioro, a plany rozwoju Elku przewidują w tej części znaczny wzrost liczby budowanych obiektów mieszkalnych. Trudno natomiast oczekiwać wzrostu liczby mieszkańców w parafiach wiejskich; występują tu zarówno wsie części mazurskiej, jak i suwalsko-augustowskiej, jednak proces wyludniania się terenów wiejskich dotyczy całego obszaru diecezji.

Tabela 4. Parafie diecezji elckiej małe – od 1 tys. do 2,5 tys. mieszkańców (2012)

L.p.	Tytuł (wezwanie) parafii	Miejscowość	Liczba mieszkańców
1	2	3	4
1.	św. Anny	Giby	1 021
2.	św. Apostołów Piotra i Pawła	Jeże	1 050
3.	MB Nieustającej Pomocy	Borzymy	1 078
4.	Wniebowzięcia NMP*	Olecko	1 090
5.	Narodzenia NMP	Żabin	1 150
6.	św. Antoniego Padewskiego	Górne	1 200
7.	św. Mateusza Apostoła	Jaminy	1 217
8.	św. Brata Alberta	Chelchy	1 228
9.	Świętej Rodziny	Karolin	1 236
10.	MB Gietrzwałdzkiej	Zelki	1 250
11.	św. Michała Archanioła	Żytkiejmy	1 250
12.	Chrystusa Króla	Radzieje	1 260
13.	MB Królowej Polski	Rutka Tartak	1 260
14.	Niepokalanego Serca NMP	Okartowo	1 300
15.	MB Częstochowskiej	Pruska	1 322
16.	Opatrzności Bożej	Sterławki Wielkie	1 322
17.	Wniebowzięcia NMP	Szymonka	1 364
18.	św. Andrzeja Boboli	Rydzewo	1 380
19.	MB Wspomożenia Wiernych	Klusy	1 400
20.	MB Gietrzwałdzkiej	Kociołek Szlachecki	1 400
21.	Podwyższenia Krzyża Świętego	Olszewo	1 400
22.	Najświętszego Serca Pana Jezusa	Orzysz	1 403
23.	NMP Matki Kościoła	Baranowo	1 420
24.	św. Antoniego Padewskiego	Kumielsk	1 450
25.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Kuty	1 450
26.	Wniebowzięcia NMP	Berżniki	1 470
27.	św. Jadwigi Królowej	Bystry	1 500

cd. tabeli 4

1	2	3	4
28.	MB Częstochowskiej	Turośl	1 537
29.	MB Szkaplerznej	Studzieniczna	1 560
30.	Przemienienia Pańskiego	Rygałówka	1 580
31.	Zwiastowania NMP	Krasnybór	1 657
32.	św. Antoniego Padewskiego	Gąski	1 667
33.	Ducha Świętego	Kaletnik	1 671
34.	Miłosierdzia Bożego	Augustów	1 687
35.	św. Rafała Kalinowskiego	Wilkasy	1 712
36.	Przemienienia Pańskiego	Krasnopol	1 740
37.	św. Józefa	Węgielsztyn	1 780
38.	św. Tomasza Apostoła	Elk	1 800
39.	Niepokalanego Poczęcia NMP	Wigry	1 810
40.	MB Królowej Polski	Straduny	1 850
41.	MB Gromnicznej	Wiśniowo Elckie	1 854
42.	św. Józefa Oblubieńca	Szczepki	1 890
43.	MB Częstochowskiej	Becejły	1 904
44.	MB Królowej Polski	Pisanica	1 920
45.	Narodzenia NMP	Przerośl	1 920
46.	św. Józefa Robotnika	Goldap	1 980
47.	Trójcy Przenajświętszej	Budry	2 050
48.	św. Andrzeja Boboli	Dubeninki	2 050
49.	Najświętszego Serca Pana Jezusa	Jeleniewo	2 084
50.	Wniebowzięcia NMP	Kalinowo	2 100
51.	bl. Anieli Salawy	Suwałki	2 100
52.	św. Józefa Robotnika	Nowa Wieś Elcka	2 140
53.	św. Jakuba Apostoła	Sztabin	2 191
54.	MB Różańcowej	Grabowo	2 200
55.	MB Różańcowej	Mikołajki	2 200
56.	MB Miłosierdzia Ostrobramskiej	Ruciane-Nida	2 200
57.	Dobrego Pasterza	Węgorzewo	2 230
58.	Narodzenia NMP	Wieliczki	2 328
59.	MB Częstochowskiej	Cichy	2 350
60.	św. Teresy	Wizajny	2 362
61.	Podwyższenia Krzyża Świętego	Ukta	2 380
62.	św. Mikołaja	Mikołajki	2 400
63.	św. Stanisława Kostki	Pozezdrze	2 400
64.	MB Szkaplerznej	Świątajno	2 470
Razem			108 625

*pogrubione – parafie miejskie

Źródło: jak w tabeli nr 1.

W wielkiej, obejmującej w 2012 r. ok. 40% wszystkich placówek duszpasterskich, grupie parafii małych, nadal nieliczne pozostają parafie miejskie – było ich zaledwie 10 wśród 64 parafii zaliczonych do tej kategorii. Parafie te skupiały ok. 25% wszystkich mieszkańców diecezji. Wydaje się, że w tej grupie jedne parafie mogą zmniejszać swą populację (generalnie typowe parafie wiejskie), inne zwiększać (niektóre parafie miejskie, jak np. pw. św. Tomasza Apostoła w Elku, oraz parafie podmiejskie, dokąd przeprowadzają się zamożniejsi mieszkańcy miast).

Tabela 5. Parafie diecezji elckiej średniej wielkości – od 2,5 tys. do 4,5 tys. mieszkańców (2012)

L.p.	Tytuł (wezwanie) parafii	Miejscowość	Liczba mieszkańców
1.	św. Antoniego Padewskiego	Banie Mazurskie	2 500
2.	Trójcy Przenajświętszej	Stare Juchy	2 500
3.	Najświętszego Serca Pana Jezusa*	Pisz	2 512
4.	bl. Jana Pawła II	Elk	2 648
5.	Wniebowzięcia NMP	Milki	2 650
6.	św. Brata Alberta	Suwałki	2 700
7.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Giżycko	2 709
8.	Zwiastowania NMP	Janówka	2 780
9.	MB Częstochowskiej	Drygały	2 815
10.	św. Wojciecha BM	Suwałki	2 855
11.	Opatrzności Bożej	Elk	2 925
12.	św. Jana Chrzyciciela	Kowale Oleckie	3 006
13.	Świętej Rodziny	Olecko	3 035
14.	św. Jakuba Apostoła	Bakałarzewo	3 520
15.	Wniebowzięcia NMP	Kruklanki	3 600
16.	Najświętszego Serca Pana Jezusa	Suwałki	3 866
17.	św. Antoniego Padewskiego	Prostki	3 893
18.	Wniebowzięcia NMP	Puńsk	4 000
19.	MB Fatimskiej	Węgorzewo	4 072
20.	Podwyższenia Krzyża Świętego	Olecko	4 100
21.	Wniebowzięcia NMP	Filipów	4 180
22.	św. Leona i Bonifacego	Goldap	4 200
23.	Podwyższenia Krzyża Świętego	Bargłów Kościelny	4 320
24.	MB Anielskiej	Lipsk	4 500
25.	św. Józefa Oblubieńca NMP	Pisz	4 500
26.	Trójcy Świętej	Ruciane-Nida	4 500
Razem			88 886

*pogrubione – parafie miejskie

Źródło: jak w tabeli nr 1.

Centralną grupę parafii średnich w 2012 r. tworzyły 26 placówek zamieszkałych przez prawie 90 tys. osób. Przeciętna liczba mieszkańców w parafii średniej wynosiła ok. 3420 osób. W tej grupie parafii często pojawiał się drugi kapłan, zwykle wikariusz. Wśród parafii średnich przeważały parafie miejskie – było ich 14 (pogrubione w tabeli).

Tabela 6. Parafie diecezji elckiej duże – powyżej 4,5 tys. – poniżej 8 tys. mieszkańców (2012)

L.p.	Tytuł (wezwanie) parafii	Miejscowość	Liczba mieszkańców
1.	Trójcy Przenajświętszej	Raczki	4 790
2.	Niepokalanego Poczęcia NMP*	Ryn	4 983
3.	Świętej Rodziny	Augustów	5 000
4.	św. Jana Chrzciciela	Pisz	5 000
5.	MB Szkaplerznej	Orzysz	5 030
6.	Narodzenia NMP	Rajgród	5 040
7.	Chrystusa Zbawiciela	Wydminy	5 170
8.	św. Jana Apostoła i Ewangelisty	Elk	5 200
9.	św. Wojciecha BM	Elk	5 600
10.	św. Jana Chrzciciela	Augustów	5 860
11.	NMP Królowej Apostołów	Elk	5 900
12.	Bożego Ciała	Suwałki	6 000
13.	MB Częstochowskiej	Augustów	6 053
14.	Ducha Świętego Pocieszyciela	Giżycko	6 132
15.	św. Andrzeja Boboli	Biała Piska	6 300
16.	św. Anny	Giżycko	6 500
17.	Chrystusa Sługi	Elk	6 538
18.	św. Apostołów Piotra i Pawła	Suwałki	6 600
19.	św. Apostołów Piotra i Pawła	Węgorzewo	6 730
20.	św. Brunona	Giżycko	6 800
21.	św. Rafała Kalinowskiego	Elk	6 821
22.	św. Kazimierza Królewicza	Suwałki	6 850
23.	Chrystusa Króla	Suwałki	7 350
24.	Nawiedzenia NMP	Sejny	7 500
25.	MB Miłosierdzia Ostrobramskiej	Pisz	7 892
26.	św. Kazimierza Królewicza	Giżycko	7 900
Razem			159 539

*pogrubione – parafie miejskie

Źródło: jak w tabeli nr 1.

Parafii dużych było w 2012 r. tyle, co średnich, i niemal tyle, co bardzo małych. W porównaniu z tymi ostatnimi zachodziła odwrotna proporcja liczby parafii miejskich (w tabeli pogrubione) i wiejskich. W kategorii „parafii dużych” mieściły się zaledwie dwie parafie wiejskie – i w tym gronie zaliczały się one do najmniej ludnych.

Tabela 7. Parafie diecezji ełckiej bardzo duże – powyżej 8 tys. mieszkańców (2012)

L.p.	Wezwanie parafii	Miejscowość	Liczba mieszkańców
1.	Ducha Świętego	Ełk	8 000
2.	NMP Matki Kościoła	Goldap	9 000
3.	Najświętszego Serca Jezusowego	Ełk	9 100
4.	NMP Królowej Polski	Olecko	10 000
5.	MB Miłosierdzia	Suwałki	10 500
6.	Najświętszego Serca Jezusowego	Augustów	10 846
7.	św. Aleksandra	Suwałki	12 000
Razem			69 446

Źródło: jak w tabeli nr 1.

Parafie bardzo dużych w roku 2012 było w diecezji ełckiej siedem, mieszkało w nich niemal 70 tys. osób, średnio ok. 10 tys. w każdej. Były to wyłącznie parafie miejskie.

Można również zwrócić uwagę na czas powstania parafii. W tej dziedzinie występuje wyraźne rozróżnienie pomiędzy parafiami w części augustowsko-suwalsko-sejneńskiej oraz części mazurskiej diecezji ełckiej. W części Mazur należącej obecnie do diecezji ełckiej przed reformacją istniało zaledwie kilkanaście parafii¹². Wszystkie one stały się parafiami ewangelickimi, nie zachowały się także pierwotne katolickie świątynie. Nie można zatem uwzględniać daty założenia parafii jeszcze z XV w. W tej sytuacji najstarszą parafią katolicką w mazurskiej części diecezji jest parafia katedralna pw. św. Wojciecha Biskupa i Męczennika w Ełku z drugiej połowy XIX w. (1871 – w tym samym roku powstała również katolicka parafia w Olecku). Starsze parafie (22) położone są w części augustowsko-suwalsko-sejneńskiej, a najstarsza z nich powstała w Rajgrodzie – wzmiankowana już w 1483 r.¹³ Według badań Jerzego Ochmańskiego chronologicznie następne parafie powstały na tym terenie w Bargłowie (1544), Berżnikach (1545) oraz Augustowie (1549)¹⁴. Na wyludnione po 1945 r. Mazury przybywała ludność polska, w zdecydowanej większości wyznania rzymskokatolickiego, i przejmowała poprotestanckie świątynie. Niemal wszystkie kościoły poniemieckie, które się zachowały, są obecnie świątyniami katolickimi; w większości z nich rozpoczęto wykonywanie obrzędów liturgicznych

¹² „W średniowieczu sieć parafialna na terenie dzisiejszych Mazur wschodnich była bardzo słabo rozbudowana i obejmowała jedynie kilkanaście kościołów. Najbardziej na wschód były wysunięte parafie w Kalinowie (ok. 1499) i Lisewie (k. Pisanicy), następnie w Ełku (1469), Stradunach (1487), Starych Juchach (1487), Drygałach (1438), Białej Piskiej (1481) i Kumielsku (1502); w części środkowej – w Giżycku (ok. 1450), Krukłankach (1479), Miłkach (1481), kaplica na zamku w Rynie (XV w.), Sterławkach Wielkich (kaplica, 1490) oraz Orzyszu (ok. 1500), Okartowie (przed 1500), Piszu (1449) i Rożyńsku (ok. 1500). Zostały zbudowane przez Zakon Krzyżacki i należały do dekanatu reszelskiego, położonego już na historycznej Warmii” – A. Kopiczko, *Budowa struktur kościoła katolickiego na Mazurach. Zarys problematyki*, w: *Ksiądz Karol Fox – kapłan trudnych czasów*, pod red. R. Skawińskiego, Stare Juchy 2013, s. 55.

¹³ J. Ochmański, *Biskupstwo wileńskie w średniowieczu*, Poznań 1972, s. 65n.

¹⁴ Tamże, s. 73; zob. B. Kumor, *Geografia historyczna dzisiejszej diecezji ełckiej*, s. 31–38.

oraz innych czynności parafialnych w drugiej połowie lat 40. ubiegłego wieku, ale formalne powołanie w nich parafii następowało niekiedy znacznie później, nawet na początku lat 70.¹⁵

Tabela 8. Najstarsze parafie w diecezji elckiej

L.p.	Patron (wezwanie) parafii	Miejscowość	Rok powstania
1.	Narodzenia NMP	Rajgród	1483
2.	Podwyższenia Krzyża Świętego	Bargłów Kościelny	1544
3.	Wniebowzięcia NMP	Berzniki	1545
4.	Najświętszego Serca Jezusowego	Augustów	1549
5.	św. Jakuba Apostoła	Bakalarzewo	1561
6.	Narodzenia NMP	Przerośl	1562
7.	Wniebowzięcia NMP	Filipów	1571
8.	św. Teresy	Wiżajny	1571
9.	MB Anielskiej	Lipsk	1582
10.	Wniebowzięcia NMP	Puńsk	1597
11.	Trójcy Przenajświętszej	Raczki	1599
12.	Zwiastowania NMP	Krasnybór	1627
13.	Zwiastowania NMP	Janówka	1628
14.	Nawiedzenia NMP	Sejny	1744
15.	św. Mateusza Apostoła	Jaminy	1755
16.	Najświętszego Serca Pana Jezusa	Jeleniewo	1772
17.	Przemienienia Pańskiego	Krasnopol	1781
18.	św. Aleksandra	Suwałki	1788
19.	Niepokalanego Poczęcia NMP	Wigry	1788
20.	Ducha Świętego	Kaletnik	1794
21.	św. Józefa Oblubieńca	Szczepki	1794
22.	św. Wojciecha BM	Rydzewo	1810
23.	św. Wojciecha BM	Elk	1871
24.	Podwyższenia Krzyża Świętego	Olecko	1871

Źródło: J. Wojtkowski, *Kościół ewangelickie przejęte dla kultu katolickiego od 1945 roku w warmińskiej części diecezji elckiej*, s. 287–293; W. Guzewicz, *Kościół na ziemi elckiej po II wojnie światowej (1945–1989). Struktura i uwarunkowania*, s. 72–98.

Ważną kategorię, obrazującą osiągnięcia diecezji elckiej, stanowią parafie powstałe w roku powołania diecezji (1992) lub później. Takich parafii w 2012 r. było w diecezji elckiej 24 (ok. 16%), z czego większość (ok. 65%) to parafie miejskie¹⁶. Głównym motywem ich tworzenia było zmniejszanie się liczby wiernych, a przez to ułatwianie tworzenia wspólnoty parafialnej.

¹⁵ Zob. J. Wojtkowski, *Kościół ewangelickie przejęte dla kultu katolickiego od 1945 roku w warmińskiej części diecezji elckiej*, w: *Przeszłość natchnieniem dla terażniejszości. Symposium historyczne i świętowojechowe...*, s. 287–293; W. Guzewicz, *Kościół na ziemi elckiej po II wojnie światowej (1945–1989). Struktura i uwarunkowania*, „Rocznik Elcki”, 3(2006) [druk: 2007], s. 72–98.

¹⁶ W. Guzewicz, *Diecezja elcka w zarysie*, Elk 2012, s. 35n.

Tabela 9. Parafie diecezji ełckiej powstałe od 1992 r.

L.p.	Patron (wezwanie) parafii	Miejscowość	Rok powstania
1.	św. Jana Chrzciciela*	Augustów	1992
2.	MB Nieustającej Pomocy	Borzymy	1992
3.	Ducha Świętego	Ełk	1992
4.	Opatrzności Bożej	Ełk	1992
5.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Gawrych Ruda	1992
6.	św. Anny	Giby	1992
7.	bl. Anieli Salawy	Suwałki	1992
8.	Bożego Ciała	Suwałki	1992
9.	Chrystusa Króla	Suwałki	1992
10.	św. Brata Alberta	Suwałki	1992
11.	św. Kazimierza Królewicza	Suwałki	1992
12.	Najświętszego Serca Pana Jezusa	Suwałki	1992
13.	Świętej Rodziny	Augustów	1994
14.	św. Józefa Oblubieńca NMP	Regielnica	1994
15.	św. Faustyny Kowalskiej (samodz. ośr. duszp.)	Białobrzegi	1995
16.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Kolnica	1998
17.	Wniebowzięcia NMP	Olecko	1998
18.	MB Szkaplerznej	Orzysz	1998
19.	Najświętszego Serca Pana Jezusa	Pisz	1998
20.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Wiertel	1998
21.	Narodzenia NMP	Żarnowo	1998
22.	św. Wojciecha BM	Suwałki	1999
23.	Miłosierdzia Bożego	Augustów	2000
24.	bl. Jana Pawła II	Ełk	2005

*pogrubione – parafie miejskie

Źródło: AKD AD, Dekanaty, Parafie powstałe od roku 1992.

Wydaje się uzasadnione, żeby wyodrębnić także parafie powstałe w latach 1989–1991, tj. w okresie pomiędzy umowną datą obalenia komunizmu w Polsce a powstaniem diecezji. W nowych realiach ustały motywowane ideologicznie ograniczenia rozwoju Kościoła katolickiego w Polsce, dlatego tworzenie nowych parafii stało się łatwiejsze. Ich powstawanie należy wiązać z podnoszeniem skuteczności oddziaływania duszpasterskiego Kościoła. Jednocześnie można powiązać erygowanie nowych parafii w tym okresie z zamiarem utworzenia nowej diecezji. W omawianym okresie powstały także 24 parafie, z tego 16 w miastach, a 8 na wsi.

W sumie w krótkim okresie obejmującym lata 1989–2005 powstało na terenie obecnej diecezji ełckiej 48 nowych parafii, czyli prawie 32% istniejących na koniec dwudziestolecia (z tego zdecydowana większość w latach 1989–1992)¹⁷.

¹⁷ W. Guzewicz, *Kościół na ziemi ełckiej po II wojnie światowej (1945–1989). Struktura i uwarunkowania*, s. 84nn.

Tabela 10. Parafie diecezji ełckiej powstałe w latach 1989–1991

L.p.	Wezwanie parafii	Miejscowość	Rok powstania
1.	Chrystusa Sługi*	Ełk	1989
2.	św. Jana Kantego	Kamionki	1989
3.	św. Józefa Robotnika	Nowa Wieś Ełcka	1989
4.	Trójcy Świętej	Ruciane-Nida	1989
5.	Chrystusa Króla	Skarżyn	1989
6.	Dobrego Pasterza	Węgorzewo	1989
7.	MB Fatimskiej	Węgorzewo	1989
8.	św. Jadwigi Królowej	Bystry	1990
9.	Ducha Świętego Pocieszyciela	Giżycko	1990
10.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Kosewo	1990
11.	św. Mikołaja	Mikołajki	1990
12.	Świętej Rodziny	Olecko	1990
13.	MB Miłosierdzia Ostobramskiej	Pisz	1990
14.	św. Apostołów Piotra i Pawła	Uźranki	1990
15.	św. Brata Alberta	Chelchy	1991
16.	św. Jana Apostoła i Ewangelisty	Ełk	1991
17.	bl. Karoliny Kózkówny	Ełk	1991
18.	NMP Królowej Apostołów	Ełk	1991
19.	św. Tomasza Apostoła	Ełk	1991
20.	św. Anny	Giżycko	1991
21.	św. Kazimierza Królewicza	Giżycko	1991
22.	św. Józefa Robotnika	Goldap	1991
23.	św. Apostołów Piotra i Pawła	Judziki	1991
24.	św. Józefa Oblubieńca NMP	Pisz	1991

*pogrubione – parafie miejskie

Źródło: AKD AD, Dekanaty, Parafie powstałe w latach 1989–1991.

Należy to uznać za sukces powstającego i umacniającego się Kościoła ełckiego, okupiony wielkim wysiłkiem tak duszpasterzy, jak i wiernych.

Każda z parafii ma swój tytuł (wezwanie). Na ogół tytuły parafii odnoszą się do przymiotów Boga, do Jezusa Chrystusa, Ducha Świętego, Najświętszej Maryi Panny, różnych świętych. Trudno byłoby dociec, z jakich względów parafie w diecezji ełckiej, zwłaszcza te utworzone przed wiekami, otrzymały takie właśnie, a nie inne wezwania. Na pewno okoliczności te znane były biskupowi erygującemu parafię i jej fundatorowi – jeśli takowy istniał. Przeważnie wezwanie eksponuje jakiś związek świętego z danym terenem, szczególny kult świętego w jakimś miejscu itp. Wezwania maryjne mogą nie tylko być następstwem kultu maryjnego na danym terenie, ale też mogą stanowić zachętę do takowego kultu. Oczywiście tytuł danej parafii może być ustanowiony jako zachęta do refleksji nad daną postacią czy do medytacji nad jakąś prawdą wiary.

W diecezji elckiej w 2012 r. największą grupę tworzyły parafie pod wezwaniami maryjnymi.

Tabela 11. Parafie diecezji elckiej pod wezwaniami maryjnymi (2012)

L.p.	Wezwanie parafii	Miejscowość
1	2	3
1.	MB Anielskiej*	Lipsk
2.	MB Anielskiej	Monkinie
3.	MB Częstochowskiej	Augustów
4.	MB Częstochowskiej	Becejły
5.	MB Częstochowskiej	Cichy
6.	MB Częstochowskiej	Drygały
7.	MB Częstochowskiej	Grabnik
8.	MB Częstochowskiej	Pruska
9.	MB Częstochowskiej	Turośl
10.	MB Częstochowskiej	Żyliny
11.	MB Fatimskiej	Węgorzewo
12.	MB Gietrzwałdzkiej	Kociotek Szlachecki
13.	MB Gietrzwałdzkiej	Zelki
14.	MB Gromnicznej	Wiśniowo Elckie
15.	MB Królowej Polski	Pisanica
16.	MB Królowej Polski	Rutka Tartak
17.	MB Królowej Polski	Straduny
18.	MB Królowej Świata	Cimochy
19.	MB Miłosierdzia	Suwałki
20.	MB Miłosierdzia Ostrobramskiej	Pisz
21.	MB Miłosierdzia Ostrobramskiej	Ruciane-Nida
22.	MB Nieustającej Pomocy	Borzymy
23.	MB Różańcowej	Bajtkowo
24.	MB Różańcowej	Grabowo
25.	MB Różańcowej	Mikołajki
26.	MB Różańcowej	Szarejki
27.	MB Szkaplerznej	Orzysz
28.	MB Szkaplerznej	Studzieniczna
29.	MB Szkaplerznej	Świątajno
30.	MB Wspomożenia Wiernych	Klusy
31.	Narodzenia NMP	Przerośl
32.	Narodzenia NMP	Rajgród
33.	Narodzenia NMP	Wieliczki
34.	Narodzenia NMP	Żabin
35.	Narodzenia NMP	Żarnowo
36.	Nawiedzenia NMP	Sejny
37.	Niepokalanego Poczęcia NMP	Ryn

cd. tabeli 11

1	2	3
38.	Niepokalanego Poczęcia NMP	Wigry
39.	Niepokalanego Serca NMP	Okartowo
40.	NMP Królowej Apostołów	Ełk
41.	NMP Królowej Polski	Olecko
42.	NMP Matki Kościoła	Baranowo
43.	NMP Matki Kościoła	Goldap
44.	Wniebowzięcia NMP	Berżniki
45.	Wniebowzięcia NMP	Filipów
46.	Wniebowzięcia NMP	Kalinowo
47.	Wniebowzięcia NMP	Krukłanki
48.	Wniebowzięcia NMP	Miłki
49.	Wniebowzięcia NMP	Olecko
50.	Wniebowzięcia NMP	Puńsk
51.	Wniebowzięcia NMP	Szymonka
52.	Zwiastowania NMP	Janówka
53.	Zwiastowania NMP	Krasnybór

*pogrubione – parafie miejskie

Źródło: jak w tabeli nr 1.

Drugą pod względem liczby grupę parafii stanowiły parafie pod wezwaniem odnoszącym się do świętych i błogosławionych związanych z historią Polski. Wśród tych świętych i błogosławionych największą popularnością cieszył się św. Maksymilian Maria Kolbe (siedem parafii), po trzy parafie miały w tytule św. Andrzeja Bobolę, św. Kazimierza Królewicza oraz św. Wojciecha Biskupa i Męczennika.

Tabela 12. Parafie diecezji ełckiej pod wezwaniem odnoszącym się do świętych i błogosławionych związanych z historią Polski (2012)

L.p.	Patron (wezwanie) parafii	Miejscowość
1	2	3
1.	bł. Anieli Salawy	Suwałki
2.	bł. Jana Pawła II	Ełk
3.	bł. Karoliny Kózkówny	Ełk
4.	św. Aleksandra	Suwałki
5.	św. Andrzeja Boboli	Biała Piska
6.	św. Andrzeja Boboli	Dubeninki
7.	św. Andrzeja Boboli	Rydzewo
11.	św. Brata Alberta	Chelchy
12.	św. Brata Alberta	Suwałki
13.	św. Brunona	Giżycko
14.	św. Faustyny Kowalskiej (samodz. ośr. duszp.)	Białobrzegi
15.	św. Jadwigi Królowej	Bystry

cd. tabeli 12

1	2	3
16.	św. Jana Kantego	Kamionki
17.	św. Kazimierza Królewicza	Giżycko
18.	św. Kazimierza Królewicza	Orłowo
19.	św. Kazimierza Królewicza	Suwałki
20.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Gawrych Ruda
21.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Giżycko
22.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Kolnica
23.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Kosewo
24.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Kuty
25.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Wiartel
26.	św. Maksymiliana Marii Kolbego	Woźnice
27.	św. Rafała Kalinowskiego	Ełk
28.	św. Rafała Kalinowskiego	Wilkasy
29.	św. Stanisława BM	Szczecinki
30.	św. Stanisława Kostki	Pozezdrze
31.	św. Wojciecha BM	Ełk
32.	św. Wojciecha BM	Rydzewo
33.	św. Wojciecha BM	Suwałki

Źródło: jak w tabeli nr 1.

Kolejna duża grupa skupia parafie pod wezwaniem świętych z Ewangelii – to 28 parafii. Spośród tych świętych najczęściej w tytule spotykamy św. Józefa (6), świętych Piotra i Pawła (5) oraz po trzy razy św. Annę, św. Jana Chrzciciela oraz Świętą Rodzinę.

Tabela 13. Parafie diecezji ełckiej pod wezwaniem odnoszącym się do świętych z Ewangelii (2012)

L.p.	Wezwanie parafii	Miejscowość
1	2	3
1.	św. Andrzeja Apostoła	Prawdzińska
2.	św. Anny	Giby
3.	św. Anny	Giżycko
4.	św. Anny	Smolniki
5.	św. Apostołów Piotra i Pawła	Jeże
6.	św. Apostołów Piotra i Pawła	Judziki
7.	św. Apostołów Piotra i Pawła	Suwałki
8.	św. Apostołów Piotra i Pawła	Uźranki
9.	św. Apostołów Piotra i Pawła	Węgorzewo
10.	św. Jakuba Apostoła	Bakałarzewo
11.	św. Jakuba Apostoła	Sztabin
12.	św. Jana Apostoła i Ewangelisty	Ełk
13.	św. Jana Chrzciciela	Augustów
14.	św. Jana Chrzciciela	Kowale Oleckie

cd. tabeli 13

1	2	3
15.	św. Jana Chrzyciciela	Pisz
16.	św. Józefa	Węgielsztyn
17.	św. Józefa Oblubieńca	Szczepki
18.	św. Józefa Oblubieńca NMP	Pisz
19.	św. Józefa Oblubieńca NMP	Regielnica
20.	św. Józefa Robotnika	Gołdap
21.	św. Józefa Robotnika	Nowa Wieś Elcka
22.	św. Marii Magdaleny	Mikaszówka
23.	św. Mateusza Apostoła	Jaminy
24.	św. Szczepana	Rożyńsk Wielki
25.	św. Tomasza Apostoła	Elk
26.	Świętej Rodziny	Augustów
27.	Świętej Rodziny	Karolin
28.	Świętej Rodziny	Olecko

Źródło: jak w tabeli nr 1.

Kolejna grupa to parafie posiadające w tytule Jezusa Chrystusa (15). Najczęstszym tytułem w tej grupie jest wezwanie do Najświętszego Serca Pana Jezusa (6)

Tabela 14. Parafie diecezji elckiej pod wezwaniem związanym z osobą Jezusa Chrystusa (2012)

L.p.	Wezwanie parafii	Miejscowość
1.	Bożego Ciała	Suwałki
2.	Chrystusa Króla	Radzieje
3.	Chrystusa Króla	Skarżyn
4.	Chrystusa Króla	Suwałki
5.	Chrystusa Sługi	Elk
6.	Chrystusa Zbawiciela	Wydminy
7.	Dobrego Pasterza	Węgorzewo
8.	Najświętszego Serca Jezusowego	Augustów
9.	Najświętszego Serca Jezusowego	Elk
10.	Najświętszego Serca Pana Jezusa	Jeleniewo
11.	Najświętszego Serca Pana Jezusa	Orzysz
12.	Najświętszego Serca Pana Jezusa	Pisz
13.	Najświętszego Serca Pana Jezusa	Suwałki
14.	Przemienienia Pańskiego	Krasnopol
15.	Przemienienia Pańskiego	Rygałówka

Źródło: jak w tabeli nr 1.

Grupa dziesięciu parafii miała w swoim tytule innych świętych. W tym gronie najpopularniejszą postacią pozostawał św. Antoni Padewski (5 parafii).

Tabela 15. Parafie diecezji elckiej pod wezwaniem odnoszącym się do innych świętych (2012)

L.p.	Wezwanie parafii	Miejscowość
1.	św. Antoniego Padewskiego	Banie Mazurskie
2.	św. Antoniego Padewskiego	Gąski
3.	św. Antoniego Padewskiego	Górne
4.	św. Antoniego Padewskiego	Kumielsk
5.	św. Antoniego Padewskiego	Prostki
6.	św. Izydora Oracza	Smolany
7.	św. Leona i Bonifacego	Goldap
8.	św. Michała Archanioła	Żytkiejmy
9.	św. Mikołaja	Mikołajki
10.	św. Teresy	Wizajny

Źródło: jak w tabeli nr 1.

Piętnaście parafii miało inny tytuł niż wymienione powyżej. Najczęściej to wezwanie Trójcy Przenajświętszej (5), następnie Podwyższenia Krzyża Świętego (4). Po trzy tytuły wiążą się z Bogiem i Duchem Świętym.

Tabela 16. Parafie diecezji elckiej pod wezwaniem Trójcy Przenajświętszej (2012)

L.p.	Wezwanie parafii	Miejscowość
1..	Trójcy Przenajświętszej	Budry
2.	Trójcy Przenajświętszej	Pawłówka
3.	Trójcy Przenajświętszej	Raczki
4.	Trójcy Przenajświętszej	Stare Juchy
5.	Trójcy Świętej	Ruciane-Nida

Źródło: jak w tabeli nr 1.

Tabela 17. Parafie diecezji elckiej pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego (2012)

L.p.	Wezwanie parafii	Miejscowość
1.	Podwyższenia Krzyża Świętego	Bargłów Kościelny
2.	Podwyższenia Krzyża Świętego	Olecko
3.	Podwyższenia Krzyża Świętego	Olszewo
4.	Podwyższenia Krzyża Świętego	Ukta

Źródło: jak w tabeli nr 1.

Tabela 18. Parafie diecezji elckiej pod wezwaniem związanym z osobą Boga (2012)

L.p.	Wezwanie parafii	Miejscowość
1.	Miłosierdzia Bożego	Augustów
2.	Opatrzności Bożej	Elk
3.	Opatrzności Bożej	Sterławki Wielkie

Źródło: jak w tabeli nr 1.

Tabela 19. Parafie diecezji elckiej pod wezwaniem Ducha Świętego (2012)

L.p.	Wezwanie parafii	Miejscowość
1.	Ducha Świętego	Elk
2.	Ducha Świętego	Kaletnik
3.	Ducha Świętego Pocieszyciela	Giżycko

Źródło: jak w tabeli nr 1.

Sieć parafialna diecezji elckiej wydaje się dobrze rozwinięta. Przeważają małe parafie wiejskie, co może stać się w przyszłości źródłem kłopotów – wobec tendencji do wyludniania się wsi zarówno w części mazurskiej, jak i suwalsko-sejneńsko-augustowskiej. Specyfiką diecezji jest też słabe zaludnienie rozległego obszaru, co wiąże się z koniecznością utrzymywania kaplic (niekiedy kościołów) dojazdowych. Wymaga to zwiększonego wysiłku kapłanów, zwłaszcza w okresie wakacyjnym, kiedy trzeba nieść posługę religijną także tysiącom turystów. Parafie miejskie są dość duże i pomimo tego, że również w większości miast spada liczebność populacji, ich byt nie wydaje się zagrożony¹⁸. Do specyfiki diecezji elckiej należy także to, że tytuły parafii obrazują pewien rys tutejszej pobożności – ok. jednej trzeciej parafii nosi wezwania maryjne.

PARISH NETWORK IN THE DIOCESE OF ELK

SUMMARY

The Diocese of Elk was established in 1992 as a major change in the structure of the Church in Poland. It connects the land belonging in the past to various forms of the Polish state and the German state, as well as the Russian state. As a result of these conditions, the parishes of the Roman Catholic Church in this area have arisen in different circumstances and have distinct traditions. Parishes are currently experiencing similar problems. Within the Diocese of Elk there was an increase in the number of parishes and the process of unifying the way they functioned.

KEY WORDS: parish, Diocese of Elk, Mazury, Suwalszczyzna

¹⁸ Por. W. Ziemia, *Struktura diecezji elckiej w chwili jej powstania*, w: *Przeszłość natchnieniem dla teraźniejszości. Sympozjum historyczne i świętowojeickowe...*, s. 5–16.